

Kela®

Áigápuátutorjâ

UÁNIHÁVT JÁ ČIELGÁSÁVT

Siskáldâs

Áigápuátutoorjâ	3
Mii lii áigápuátutoorjâ?	7
Moi koloi várás torjuu puáhtá uážžud?	8
Moh puáđuh vaigutteh torjuu?	10
Maht torjuu meeri rekinistoo?	12
Uuccâm já máksim	14
Návt Kela palvâl	19

Áigápuátutoorjâ

Taan tiedettemčáállusist muštâluvoo vuáđuáigápuátutorjust. Tun puávtáh finnid tom Kelast, jis tuu puáđuh, omâduvah já eres torjuuh iä lah pijssáá velttimettum argâkoloid, tego purrâmušân já asâmân.

Čuávuváin siiđoin muštâluvoo târhibeht, maggaar koloid várás puávtáh uážžud torjuu. Tiedettemčáállusist muštâluvoo meiddei, maht tuu puáđuh já väärih vaigutteh torjuu uážžumân.

Lassen tiedettemčáállusist muštâluvoo, maht Kela rekinist torjuu mere. Tiedettemčáállus loopâst láá tiäđuh tast, maht toorjâoccoo.

Tiedettemčáállus muštâl ive 2021 tiileest. Uážuh neetist lasetiäđuid tast, maht koronaepidemia vaaigut Kela torjuuid.

Lasetiäđuh viermist já puhelimáin

Kela torjuu pirrâ muštâluvoo anarâskielân čujottâsâst

www.kela.fi/anaraskielan

Almos aassâmtorjuu pirrâ muštâluvoo târhibeht Kela suomâkielâlijn siiđoin

www.kela.fi/toimeentulotuki

Jis tust láá koččâmušah, puávtáh suáittid palvâlemnumerân
020 692 207

Uusâ vistig eres Kela torjuid

Čielgâd ain ovdil vuáđuáigápuátutorjuu uuccâm,
ete puávtáh-uv tun finniđ eres Kela torjuid.
Eres áigápuátun lahtojejee Kela torjuuh láá
ovdâmerkkân aassâmtorjuuh já pargottesvuotâtoorjâ.
Toh láá oovdânpuohtum jieijâs tiedettemčáállusijn.

Koolgah uuccâđ vistig eres torjuid,
ovdil ko uusah vuáđuáigápuátutorjuu.

Puávtáh uážžud iše meid kieldâst, kost aasah.
Jiejâs kieldâ torjuin já palvâlusâin uážuh tiäđu
kieldâ viermisiiđoin tâi sosiaaltoimâttuvâst.
Kieldâ torjuuh láá ovdâmerkkân tielvâsmittee
já estâdeijee áigápuátutorjuuh.

Tun uážuh tiervâsvuotâkuávdáást tiäđu tiervâsvuotâtipšomist.

Mii lii áigápuátutorjâ?

Tun puávtáh uuccâđ áigápuátutorjuu, jis tuu puáđuh já omâduvah iä lah tuárvi velttimettum koloid. Velttimettum koloh láá ovdâmerkkân aassâm, purrâmuš-, tiervâsvuotâtipšom- já pivtâskoloh.

Áigápuátutorjust láá 3 uási:

- vuáđuáigápuátutorjâ
- tievâsmittee áigápuátutorjâ
- estâdeijee áigápuátutorjâ.

Vuáđuáigápuátutorjâoccoo Kelast.

Tust pyehtih leđe meid tagareh koloh, made várás tun jieh pyevti uážžud vuáđuáigápuátutorjuu. Talle kieldâ sosiaalpalvâlus puáhtá kuorâttállâm miel mieđettid tunjin tievâsmittee tâi estâdeijee áigápuátutorjuu.

Uusâ ain vistig vuáđuáigápuátutorjuu Kelast. Čäáli ucâmuš Lasetiäđuh-kiädán taid koloid, made várás tun tarbâšah tievâsmittee tâi estâdeijee torjuu. Tun puávtáh pivdeđ siämmást, ete Kela sirdá ucâmuš kieldâ kiedâvušmân.

Moi koloi várás torjuu puáhtá uážžud?

Vuáđuáigápuátutorjuu ij pyevti uážžud puohlágán koloid. Vuáđuáigápuátutorjâ lii uáivildum velttimettum koloid, tego asâmân já purrâmušân.

Áigápuátutorjust tuhhiittettee koloh láá juohhum vuáđu-uáassin já eres vuáđukolloon.

Vuáđu-uási

Vuáđu-uásán láá rekinistum valmâšin jyehipiäivälâš áigápuátun kullee koloh, tegu purrâmuš já pihtâseh.

Ko tun uusah torjuu, te tun jieh taarbâš čäittid kuuitâid tâi rekigijd tain koloin.

Ko áigápuátutorjâ rekinistoo, jyehi perruujesânân rekinistoo jieijäs vuáđu-uási.

Vuáđu-uási ana sistees

- purrâmuškoloid
- pivtâskoloid
- uccâ tiervâsvuotâhuolâttâskoloid (ovdâmerkkân jieštipšomtalkkâsijd, moid ij taarbâš talhâsmiärádâs)
- persovnlîi putesvuodâst já pääihi putesvuodâst šaddee koloid
- páihálâšjotoluv kevttim
- aavis tiilám
- puhelin já tiätujotoluv kevttim sehe viermiohtâvuodâid
- puđâldem já virkosmittem
- eres sullâsijd jyehipiäivälâš áigápuátun kullee koloid.

Eres vuáđukoloh

Tuu tile miel torjuu puáhtá lasseen miedettid meid eres vuáđukoloid.

Jis tun uusah torjuu taid koloid, te tun koolgah toimättid koloid lahtojeeje kuuitâid já rekigijd Kelan ucâmuš labdosin.

Kela váldá taid koloid tievâslávt huámmášumân, jis toh láá kuáhtuliih.

Eres vuáđukoloh láá

- aassâmkoloh (ovdâmerkkân láigu, vaastâ, šledgâ, päikkitáhádâs já peerâtáálu tipšokoloh)
- velttimettum varrimkoloh já láigutáhádâsah
- almos tiervâsvuotâhuolâttâs koloh, maid vuáđu-uási ij ane sistees (ovdâmerkkân tiervâsvuotâkuávdáá äššigâsmáávsuh, reesepttalkkâseh já čalmelaasah)
- paarnij kieldâlii peivitišo koloh
- škovlâlij iideed- já eehidpeivitoimâ koloh
- tiätu koloh, moh káidusvanhimân šaddeh pääрни teivâmist
- velttimettum persovntuodâštus, orroomäššikirje tâi madhâšemäššikirje haahâmkoloh.

Moh puáđuh vaigutteh vuáđuáigápuátutorjui?

Vuáđuáigápuátutorjuu miärán vaigutteh puoh puáđuh já omádâh, moh tust já tuu perrust láá. Puáđoid rekinistojeh meid torjuuh, maid tun uážuh.

Vuáđuáigápuátutorjâ lii majemuu tile ekonomâlâš toorjâ. Tot meerhâš, ete tun koolgah uuccâđ vistig eres torjuuid, moid tust lii vuoigâdvuotâ.

Kela mäksim eres torjuuh láá ovdâmerkkân

- pargottesvuotâtorvo
- aassâmtorjuuh
- iäláttuvah
- uápputoorjâ
- puoccâmpieviruttâ
- vanhimijpeiviruttâ
- pärnilase
- päikkitipšomtoorjâ
- elettemtoorjâ.

Ko áigápuátutorjust meriduvvoo, te puáđuh váldojeh huámmášumán nettomeerrin adai viäruu maŋa.

Lii pyeri mušteđ, ete áigápuátutorjui vaigutteh meid kevttimnáál leijee omádâh. Omádâh meerhâš ovdâmerkkân paŋkkitilin šeštum ruudâid teikâ taggaar fastâ omâduv, mon puávtáh vyebdid, tegu kesituve.

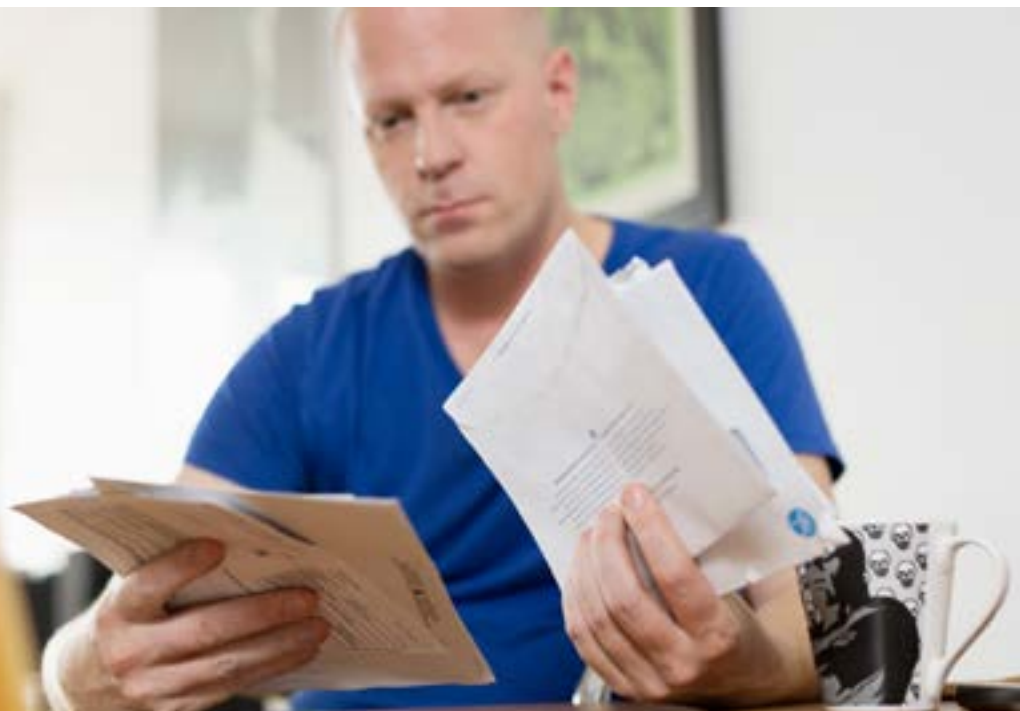
Maht torjuu meeri rekinistoo?

Puávtáh uážžud vuáđuáigápuátutorjuu, jis tuu tohaliih koloh láá stuárráábeh ko puáđuh já omâdâh.

Kela taha tuu puáđuin, omâdುವâst já koloin rekinistem. Vuáđu-uási rekinistoo mielđ koloid. Rekinistem vuáđuld čiälǵá, ete mon ennuv tun puávtáh uážžud vuáđuáigápuátutorjuu.

Torjuu meeri rekinistoo nuuvt, ete puáđuin ja omâdುವâst kepiduvvojeh koloh, moos puáhtá uážžud áigápuátutorjuu.

Áigápuátutorjust ij perruu viáru.

Ovdâmerkkâ áigápuátutorjuu mere rekinistmist

Sáará lii pargottes ohtuuhuolâtteijee, kiást láá 11- já 13-ihásiih pärnih.

Sun ocá Kelast vuáđuáigápuátutorjuu, tastko suu ruudâh iá pijssáá puoh koloid.

Sáarást ij lah meiddei omâdâh, tegu šiäštuh pankkitilist.

Perruu puáđuh láá

- pargomarkkântoorjá já pärnialedem 664,96 eurod mánuppaajeest
- pärnilase já ohtuuhuolâtteijeealedem 326,32 eurod mánuppaajeest
- aassântoorjá 592,80 eurod mánuppaajeest
- elettemtoorjá 334,70 eurod mánuppaajeest

Puáđuh ohtsis:

1 918,78 eurod mánuppaajeest

Perruu koloh láá

- láigu 810 eurod mánuppaajeest
- čäcimáksu 45 eurod mánuppaajeest
- táválíih argâkoloh ađai vuáđu-uási, mon miárán perruu stuárudâh vaaigut 1 255,11 eurod mánuppaajeest:
  - ohtuuhuolâtteijee 574,63 eurod mánuppaajeest
  - vuossâmuš paijeel 10-ihásâš pärni 352,84 eurod mánuppaajeest
  - nubbe paijeel 10-ihásâš pärni 327,64 eurod mánuppaajeest

Koloh ohtsis:

2 110,11 eurod mánuppaajeest

Puáđuin kepiduvvojeh koloh:

1 918,78 eurod – 2 110,11 eurod = –191,33 eurod

Sáará perrui máksoo vuáđuáigápuátutorjá

191,33 eurod mánuppaajeest.

Uuccâm já máksim

Uusâ vuáđuáigápuátutorjuu viermist:

www.kela.fi/viermist

Täärhist ucâmušâst, ete moh lahtoseh tast kalgeh lede.
Meiddei lahtosijd puáhtá toimáttid viermist.

Tun puávtáh uuccâđ torjuu meid luámáttuvvâin,
mon uážžu Kela toimáttuvvâin já viermisiiđoin:

www.kela.fi/luamattuvah

Jis tun uusah torjuu luámáttuvvâin,
te vuolgât tom poostâ peht Kelan.

Kela čujottâs lii

Kela

PL 10

00056 KELA

Jis tun jieh pyevti uuccâđ vuáđuáigápuátutorjuu
viermist tâi pááppárluámáttuvvâin,
te tun puávtáh uuccâđ tom meid njálmálávt.
Suáiti talle Kelan tâi moonâ Kela toimáttâhân.

Mon kuhháá kiedâvuššâm pištá?

Mušte tevidđ ucâmuš huolâlávt.

Tooimât Kelan puoh lahtosijd, moh tarbâšuvvojeh ucâmušâst.
Tot jođálmit ucâmuš kiedâvuššâm.

Kuás toorjâ máksoo?

Ko Kela lii kiedâvuššâm tuu ucâmuš,
te tun uážuh pááikán miárádâs.
Miárádâsâst muštâleh torjuu mere, vuáđustâsâid
já máksimpeeivi.
Tun uážuh miárádâs meid talle,
jis tunjin ij lah miedettum toorjâ.

Kela máksá vuáđuáigápuátutorjuu tilisâd
mánuppaje 1. paŋkkipeeivi.

Jis tuu torjuu máksu ij kiergân merikoskâsii máksimpiäiván,
te tot máksoo miárádâstooâm ohtâvuodâst.

Talle ruudâh láá tuu paŋkkitilist
2 paŋkkipeeivi keččin miárádâsâst.

Kela puáhtá máksid vuáđuáigápuátutorjust lááigu
njuolgist láiguadeleije, jis tun halijdah.
Kela puáhtá meid máksid
tuu šledgâreekkig tâi päikkítáhádâs
njuolgist reekigadeleije, jis halijdah.

Ko tun lah finnim miárádâs vuáđuáigápuátutorjust,
puávtáh toimáttid Kelan meiddei miárádâs maŋa puáttám
rekigijd, moi máksupeivi lii tuu miárádâs vyeimistorroom
ääigi.

Máksupeivi uáivild algâalgâlii reekig máksupeeivi,
ij muštottâsreekkig máksupeeivi.
Tuu finnim miárádâsâst muštâleh tárhibeht,
ete maid rekigijd tun puávtáh toimáttid Kelan.

Máksučonnâsem

Uási tuu vuáđuáigápuátutorjust
puáhtá adelid máksučonnâsmin.
Máksučonnâsem puáhtá uážžud
ovdâmerkkân čalmelaasâi várás.

Tun uážuh máksučonnâsem miärádâs ohtâvuodâst.
Máksučonnâsmist muštâleh,
ete maid toin puáhtá máksid käävpist.

Ko tunjin miedettuvvoo vuáđuáigápuátutorjá,
te tun uážuh siämmást máksučonnâsem apteekân.
Máksučonnâsmáin tun uážuh
tuu tarbâšem reesepttalkkâsijd.

Kela vuolgât máksučonnâsem
njuolgist apteekân viermi peht.
Apteekist pijssáá,
ete tun čááitáh tuu Kela-koortâ tâi persovntuodâštus.

Tarbâšâh-uv iše?

Tun puávtáh uážžud persovnlîi palvâlem
Kela palvâlemâššitobdest puhelimáin tâi toimâttuvâst.

Jis tust tâi tuu perrust lii tárbu savâstállâd
kielâd sosiaalpalvâlusâi áámmátlâš ulmuin,
Kela já kielâd pyehtih porgâd oovtâst tuu tile mield.

Almoot, jis tuu tile muttoo

Jis tuu eellim muttoo, tot puáhtá vaiguttiđ Kela torjuid. Muttum puáhtá kuoskáđ ovdâmerkkân asâmân, puáđoid, porgâmân tâi perrui.

Mušte almottiđ nubástusâin Kelan. Puávtáh toohâđ tom viermist, puhelimist tâi toimâttuvâst.

Tuu ovdâsvástádâs lii visásmittid jieijâd peeleeest, ete Kelast láá olmâ tiáđuh kevttimnáál. Talle toorjâ máksoo tunjin olmâ stuárusâžžân.

Jis miäradâsâst lii feilâ

Jis Kela miäradâsâst lii tuu mielâst feilâ, puávtáh uuccâđ miäradâsân nubástus.

Tun uážuh miäradâsreeivâ mielđ ravvuid tast, ete maht nubástusoccoo.

Jis tust láá koččâmušah, te väälđi ohtâvuodâ vistig Kelan.

Kela ášástállâmpalvâlusâst viermist tun puávtáh

- uuccâđ torjuid
- vuolgâttid lahtosijd
- tärhistid jieijâd ucâmuš tile
- vuolgâttid viestâid
- almottiđ nubástusâin
- lopâttid torjuu.

Návt Kela palvâl

Viermist

Luvvâ Kela torjui pirrâ anarâškielân:
www.kela.fi/anaraskielan

Koijâd ravvuu:
www.kela.fi/kysy-kelasta

Rekinist torjuu mere:
www.kela.fi/laskurit

Ášástâl viermist:
www.kela.fi/viermist

Viermipalvâlusân kalga čáládâttâđ. Tarbâšah paŋkkitubdâlduvâid tâi moobiilnanodâs.

Toimâttuvâst

Täärhist palvâlemsoojij ohtâvuotâtiáđuuid já ávusorroomaagijd viermist:
www.kela.fi/toimattuvast

Tarbâšah-uv tuulhâ?

Luvvâ lase tulkkum pirrâ:
www.kela.fi/tarbasah-uv-tuulha

Sämikielâliih palvâlusah:
www.kela.fi/saame

Puhelimist

Ávus argâpeeivij 9–16.

Aassâm.....020 692 210

Almugijkoskâsiih ääših (argâpeeivij 10–15).....020 634 0200

Áigápuátutoorjâ.....020 692 207

lälâttuvah.....020 692 202

Maassâdpeerrâm.....020 634 4940

Oppâm já viärjukenigâsvuotâ.....020 692 209

Pargottesvuotâ.....020 692 210

Puáccâm já koortah.....020 692 204

Vaanhimvuotâ.....020 692 206

Vajoidittem já vâdulâštorjuuh.....020 692 205

Väärriid ääigi

Puávtáh värivid ääigi suáittimáin puhelinpalvâlusân tâi viermist:

www.kela.fi/varaa-aika

tâi vuolgâtmáin ohtâvuotâväldimpivduu čujottâsân
saame@kela.fi

Äigiväridem viermist udâsmuvá. Udâsmittem maŋa koolgah tubdâttâttâđ talle, ko halijdah värivid ääigi. Tarbâšah tubdâttâttâm várás viermipaŋkkitubdâlduvâid tâi moobiilnanodâs.

Kela anarâškielân

Anarâškielâliih viermisiiđoh:

www.kela.fi/anaraskielan

Anarâškielâliih tiedettemčáálluseh:

Almos aassâmtoorjâ

■ Áigápuátutoorjâ

läláttuvah já eres torjuuh iäláttâhuázžoi

Oppâm já viärjukenigâsvuotâ

Pargottesvuotâ

Puoccâm já vajoiditem

Pärniperruuh

Varrim Suomân tâi Suomâst olgoenâmáid

Anarâškielâlijđ tiedettemčáállusijđ

puáhtá printtid viermist:

www.kela.fi/saamenkieliset-esitteet